

Satversmes tiesa

Kopsavilkums

Lieta Nr. 2024-07-01

30.06.2025.

Satversmes tiesa 2025. gada 27. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-07-01 “Par likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” 7. panta pirmās daļas un 7.¹ panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta trešajam teikumam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas noteic valsts kompensācijas apmēru vairākiem cietušajiem personas nāves gadījumā.

Lieta ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajām normām cietušajiem par tiem noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto kaitējumu izmaksā valsts kompensāciju piecu minimālo mēneša darba algu apmērā, bet gadījumā, ja noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājusies personas nāve un kriminālprocesā par cietušajiem atzītas vairākas personas, šīm personām izmaksā valsts kompensāciju, sadalot to proporcionāli cietušo skaitam. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka personas nāves gadījumā katram cietušajam izmaksājamā valsts kompensācija ir acīmredzami nepietiekama, ja tās maksimālais apmērs tiek sadalīts proporcionāli starp vairākiem cietušajiem. Tādējādi apstrīdētās normas nenodrošina tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Latvijas Republikas Satversmes 92. panta trešais teikums paredz valstij pienākumu izveidot tādas tiesību aizsardzības līdzekļus, kas gadījumos, kad noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājusies personas nāve, pirmkārt, ir vērsti uz noziedzīgā nodarījuma efektīvu izmeklēšanu, vainīgās personas noskaidrošanu un sodīšanu. Otrkārt, tiem jānodrošina, ka cietušais var saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu par kaitējumu, kas tam nodarīts ar šādu noziedzīgo nodarījumu. Tomēr primāri pienākums izmaksāt atbilstīgu atlīdzinājumu ir tieši noziedzīgā nodarījuma izdarītājam. Valstij nav tiesiska pienākuma uzņemt pilnīgu atlīdzināšanas pienākumu tās personas vietā, kura noziedzīgo nodarījumu izdarījusi.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valsts kompensācija vienkāršotā procesā nodrošina cietušajai personai savlaicīgu valsts atbalstu – arī tad, ja vēl nav stājies spēkā galīgais nolēmums kriminālprocesā. Turklāt gadījumos, kad vainīgajai personai nav

līdzekļu vai mantas, uz kuru varētu vērst piedziņu, vai kad vainīgo personu nav iespējams identificēt vai saukt pie kriminālatbildības, valsts kompensācija cietušajam ir vienīgais atlīdzinājums par kaitējumu, kas tam radīts ar noziedzīgu nodarījumu.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka taisnīgai un samērīgai kompensācijai nav obligāti jāatbilst zaudējumu atlīdzinājumam, kas varētu tikt piespriests par labu tīšā vardarbīgā noziegumā cietušajam no šā nozieguma izdarītāja. Tomēr kompensācija nedrīkst būt simboliska vai acīmredzami nepietiekama. Kompensāciju var uzskatīt par taisnīgu un samērīgu, ja ar to atbilstošā apmērā tiek kompensētas cietušajiem sagādātās ciešanas.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā esošajā lietā katram cietušajam piešķirto kompensāciju – 620 *euro* – nevar uzskatīt par taisnīgu un samērīgu. Vēl jo vairāk tā nebūtu taisnīga un samērīga gadījumos, kad cietušo skaits ir vēl lielāks. Izmaksājamā kompensācija šādos gadījumos neizbēgami būs tikai simboliska un acīmredzami nepietiekama. Šāda kompensācija kā daļa no atbilstīga atlīdzinājuma nerasniedz likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” mērķi un ir pretēja cilvēka cieņai. Līdz ar to apstrīdētās normas, ciktāl tās nosaka personas nāves gadījumā piešķiramo valsts kompensācijas maksimālo apmēru, paredzot tā sadalīšanu proporcionāli cietušo skaitam un tādējādi nenodrošinot taisnīgu un samērīgu kompensāciju, neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 92. panta trešajam teikumam.